

ЗЕЛЕНА КНИГА РИНОК E-LEARNING

КВІТЕНЬ – 2018

ОФІС ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

FORBIZ
Створення кращого
бізнес-середовища

ОФІС ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

info@brdo.com.ua, office@brdo.com.ua
+38 (044) 332 49 12, +38 (094) 832 49 12
Київ, вул. Хорива, 55-К
www.brdo.com.ua

Офіс ефективного регулювання BRDO заснований у листопаді 2015 року для сприяння ефективному регулюванню й поліпшенню економічної свободи в Україні (з пріоритетом для малого/середнього бізнесу). Саме з цією метою реалізуємо інклюзивний та відкритий процес оптимізації регуляторних відносин, який спонукає до взаємної довіри та партнерства держави й бізнесу.

Документ підготовлено експертами Офісу ефективного регулювання.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ:

АВТОРИ: Надія Костриба, Олександр Шелест

РЕДАКТОРСЬКА КОЛЕГІЯ: Олексій Гончарук, Олександр Кубраков, Дмитро Горюнов

ПРЕАМБУЛА

Написання зелених книг – це європейська практика організації обговорень із стейкхолдерами щодо наявних і актуальних проблем ринку, що описані в документі. Саме на вирішення цих питань має бути спрямована відповідна політика держави. Відповідно до Плану системного перегляду регуляторних актів у сфері інформаційних і телекомунікаційних технологій та на основі підписаного Меморандуму з Міністерством Освіти і Науки України, Офіс ефективного регулювання провів перегляд ринку цифрових освітніх технологій в Україні. Його результати запропоновані до розгляду нижче.

Методика системного перегляду якості державного регулювання (Rolling Review), була розроблена на основі британської моделі шляхом спрощення і адаптування до українських реалій. Вона складається з таких етапів:

- 1 Підготовчий (інвентаризація)
- 2 Аналіз ефективності чинного регулювання окремих ринків
- 3 Розробка нових моделей регулювання
- 4 Розробки пакету законодавчих актів для прийняття

В рамках перегляду був проведений підготовчий етап та аналіз ефективності чинного регулювання ринку e-learning. За результатами аналізу та обговорення даної книги планується подальша розробка законодавчих актів, направлених на розвиток ринку e-learning в Україні.

ЗМІСТ

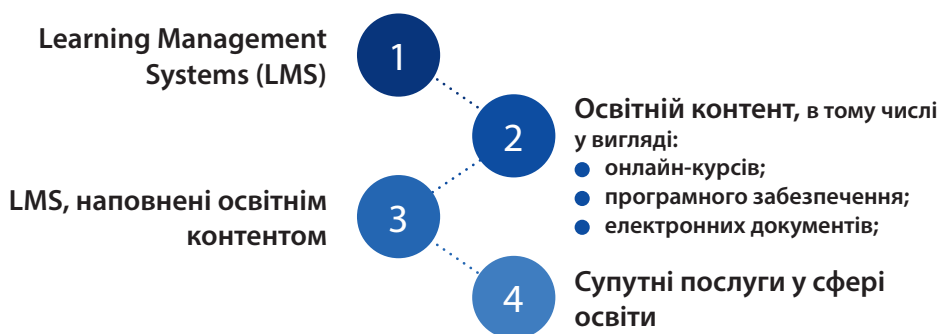
ПРЕАМБУЛА	3
1. ХАРАКТЕРИСТИКА РИНКУ E-LEARNING	
1.1 СУТЬ РИНКУ E-LEARNING.....	5
1.2 ХАРАКТЕРИСТИКА РИНКУ E-LEARNING В УКРАЇНІ.....	7
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	11
2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ E-LEARNING	
2.1 ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ.....	12
2.2 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ.....	13
2.3 ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ E-LEARNING	15
2.4 ОЦІНКА АКТУАЛЬНОСТІ І ЗАКОННОСТІ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТІВ.....	23
2.5 РЕГУЛЯТОРНІ БАР'ЄРИ ДЛЯ РОЗВИТКУ РИНКУ.....	23
2.6 ПЕРЕЛІК ЦІЛЕЙ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	24
2.7 ІНСТРУМЕНТИ (ЗАСОБИ) РЕГУЛЮВАННЯ.....	24
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	25
ДОДАТКИ	
КЛАСИФІКАЦІЯ СПОСОБІВ РЕГУЛЮВАННЯ.....	26
КЛАСИФІКАЦІЯ НЕДОЛІКІВ РЕГУЛЮВАННЯ	27
ПЕРЕЛІК ПЕРЕГЛЯНУТИХ РИНКІВ ТА ЗАПЛАНОВАНИХ НА ЦЕЙ РІК	31

1 | ХАРАКТЕРИСТИКА РИНКУ E-LEARNING

1.1

СУТЬ РИНКУ E-LEARNING

На сьогодні ринок цифрових технологій в освіті набуває популярності в Україні, проте залишається малорозвиненим. Навіть чіткого і однозначного визначення ринку і товарів чи послуг на ньому надати неможливо. Наприклад, у Положенні про електронні освітні ресурси (ЕОР) зазначений перелік із **16** типів актів, без жодного групування чи критеріїв віднесення ресурсу до тієї чи іншої категорії. Очевидно, що таке значне сегментування ускладнює сприйняття і аналіз ринку. Ми пропонуємо розглядати ринок e-learning як ринок цифрових освітніх послуг. У зеленій книзі ми пропонуємо поділ на такі сегменти:

Окремо слід відзначити електронний підручник, який згадується як особливе поняття в Законі «Про освіту». До прийняття Закону і розробки відповідних нормативних актів чіткого визначення е-підручника не існувало, проте він розглядається як ключовий елемент освітніх цифрових технологій в закладах загальної середньої освіти. Очікується, що е-підручник повинен сприяти якісним змінам в освіті: забезпечити набуття не лише знань, але й компетенцій, і підтримувати зацікавленість учнів в освітньому процесі. Реалізація таких цілей передбачається завдяки максимальному використанню мультимедійного та інтерактивного наповнення. Це основний вид освітнього контенту, створення якого є пріоритетним для держави.

Як правило, робота у будь-якому сегменті ринку включає **ТРИ ОСНОВНІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ:**

РОЗРОБКА передбачає створення продукту у вигляді програмного забезпечення чи іншого типу файлів, доступ до якого надалі надається клієнтам (користувачам). На цьому етапі можливе залучення як спеціалістів зі сфери освіти: авторів, методистів, науковців, так і спеціалістів ІТ-сфери: програмістів, дизайнерів, бізнес-аналітиків. На даному етапі регуляторні перешкоди незначні, однак зазвичай проблематичним є підбір спеціалістів-освітян, які можуть створювати контент не у вигляді звичних текстів з ілюстраціями, а одразу передбачати використання мультимедійних та інтерактивних засобів.

ПРОДАЖ сьогодні передбачає здебільшого роздрібну реалізацію: директорам шкіл, учителям, батькам, учням. У випадку оформлення продукту у вигляді окремого програмного забезпечення, його зазвичай можна завантажити зі спеціалізованих платформ: App Store або Playmarket. Однак часто доступ потребує постійного підключення до мережі інтернет, особливо у випадку онлайн-курсів. На жаль, доступ належного рівня можуть отримати далеко не в усіх куточках України, що є перепоною на даному етапі. Також стримує розвиток ринку низька купівельна спроможність населення. Альтернативою могло б стати державне замовлення, проте офіційне використання в навчальному процесі можливе лише після отримання грифу, що ускладнює використання сучасних ресурсів.

Найбільш поширеною моделлю роботи на ринку є підписка, коли клієнт не просто разово купує продукт, але і отримує консультативні послуги, оновлення і т. д. Тому важливим етапом є підтримка продукту, отримання відгуків від користувачів і оперативна реакція на них. Подібний підхід є загальносвітовою тенденцією купівлі програмного забезпечення. В ході підтримки надзвичайно актуальними є питання персональної інформації та її використання.

ХАРАКТЕРИСТИКА РИНКУ E-LEARNING В УКРАЇНІ

Формуючи політику у сфері електронної освіти, держава має перш за все ідентифікувати інтереси усіх стейкхолдерів. Це також необхідно для забезпечення конкуренції у майбутньому. Враховуючи подібність процесів і участь компаній одразу у декількох сегментах ринку, однозначно і чітко провести розмежування між різними стейкхолдерами досить складно. Тим не менш, на сьогодні можна умовно виділити такі групи стейкхолдерів та їх учасників:

- 1) виробники цифрового освітнього контенту: Розумники, Mozaik, plus1s, IT-книга, Edera, Prometheus, Eduget, Вчи.юа
- 2) традиційні видавництва навчальної літератури, які роблять перші кроки у виробництві цифрового контенту: Богдан, Ранок
- 3) Традиційні видавництва, що не планують виробляти електронні підручники
- 4) Адміністратори державних інформаційних систем у сфері освіти: ДП Інфоресурс, Інститут освітньої аналітики
- 5) Виробники електронних ресурсів, перш за все LMS: Eduget, Smartme, Гутенбергз
- 6) Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва НАМН України
- 7) Національна Академія Педагогічних Наук
- 8) Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України (ДСТЗІ)
- 9) Державне Агентство з Питань Електронного врядування
- 10) Міністерство економічного розвитку і торгівлі
- 11) Міністерство Освіти і Науки
- 12) Педагоги
- 13) Населення (батьки, учні)

Більшість стейкхолдерів зацікавлені у розвитку ринку e-learning, проте дехто може очікувати певні ризики. Це перш за все традиційні видавництва навчальної літератури, що побоюються переходу частини ринку у сферу цифрових освітніх ресурсів, виробники LMS, попит на які може зменшитися після надання державою частини послуг, а також Міністерство Охорони Здоров'я з Інститутом громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва та Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Традиційні видавництва можуть очікувати зменшення коштів, що виділяються з державного бюджету на забезпечення підручниками. Враховуючи довготривалі зв'язки таких компаній і значні можливості до лобювання інтересів, існує ризик скасування державного замовлення на ринку e-learning в майбутньому, що несе значні ризики.

МОЗ затверджує санітарні правила і норми, розроблені Інститутом ім. О.М. Марзєєва, обов'язкові для виконання закладами загальної середньої освіти. Чинними нормами влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу затверджені обмеження щодо максимальної тривалості перегляду кінофільмів та телепередач, що становлять від **15 до 30 хвилин** в залежності від класу. Це обмеження дозволяє надзвичайно маніпулятивне трактування. Наприклад, онлайн-курси не є ні кінофільмом, ні телепередачею, однак можливе тлумачення, коли обмеження буде розповсюджуватися і на них, а також на будь-які інші ресурси, навіть такі, що не містять відео. Однак найбільшим з існуючих бар'єрів у сфері санітарних норм є обмеження кількості уроків із застосуванням технічних засобів навчання протягом тижня: **3-4** для початкової школи і **4-6** для старшокласників.

Окрім того, станом на середину квітня 2018 року Інститут ім. О.М. Марзеєва пропонує включити до Санітарного Регламенту для закладів загальної середньої освіти вимоги, що повністю унеможливають розвиток ринку e-learning. Наприклад, вимоги щодо мінімальної площі на одного учня **4,5 м²** при застосуванні комп'ютерної техніки означають необхідність забезпечити школи кабінетами площею більше **90 м²**, оскільки середня кількість учнів у класі становить **20** осіб. Такі площі відповідають скоріше актовим залам, аніж навчальним класам. Також серед запропонованих вимог:

- 1) розміщення Wi-Fi на висоті не менше **3 м**;
- 2) тотальна заборона використання Wi-Fi до **6** класу;
- 3) використання сучасних технологій не більше **10%** часу впродовж тижня;
- 4) необхідність отримувати окремий документ про безпеку планшетів для здоров'я дітей (при цьому вимога відсутня для інших видів техніки);
- 5) дозвіл використання моніторів із співвідношенням сторін лише 3:4;
- 6) інші.

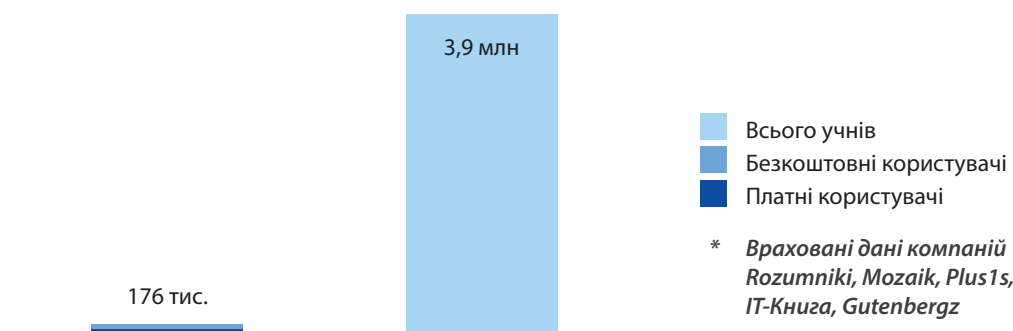
Зазначені в пропозиціях вимоги не підтверджуються науково обґрунтованими дослідженнями і не відповідають найкращим світовим практикам і рекомендаціям міжнародних організацій, зокрема Міжнародної Комісії із захисту від Неіонізуючого Випромінювання (ICNIRP), Наукового Комітету з Нових та Нещодавно Виявлених Ризиків для Здоров'я (Scientific Committee on Emerging and Newly Identified Health Risks, SCENIHR) Європейського союзу, Групи Світового Банку і т.д.

ДСТЗІ забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері захисту інформації, телекомунікацій, в тому числі висуває вимоги щодо засобів технічного захисту інформації, дозволених для забезпечення технічного захисту державних інформаційних ресурсів. Це означає, перш за все, необхідність комплексної системи захисту інформації (КСЗІ). Вартість отримання КСЗІ є значною, а обов'язковість поширюється не лише на персональні дані, але і на будь-яку інформацію чи систему, що є власністю держави. Це є значним бар'єром для використання іноземних ресурсів чи будь-яких хмарних технологій, які є ключовою складовою сучасної електронної освіти та цифрової економіки загалом.

Точний стан розвитку і кількість користувачів цифрових технологій в освіті визначити складно, оскільки офіційна статистика не ведеться. Ситуація ускладнюється також відсутністю можливості ідентифікації користувачів, тож цілком імовірна ситуація, коли одна і та ж особа обліковується декілька разів. Проте у будь-якому випадку загальна кількість користувачів освітніх електронних технологій є незначною порівняно із загальною кількістю здобувачів освіти та педагогічних працівників.

Так, в Україні в закладах загальної середньої освіти навчається близько **4 млн осіб**. При цьому сумарна кількість користувачів сегменту освітнього контенту (окрім онлайн-курсів) та LMS, наповнених освітнім контентом, становить порядку **176 тис. осіб**, що складає близько **4,5%** від потенційної кількості користувачів (**3,9 млн осіб**).

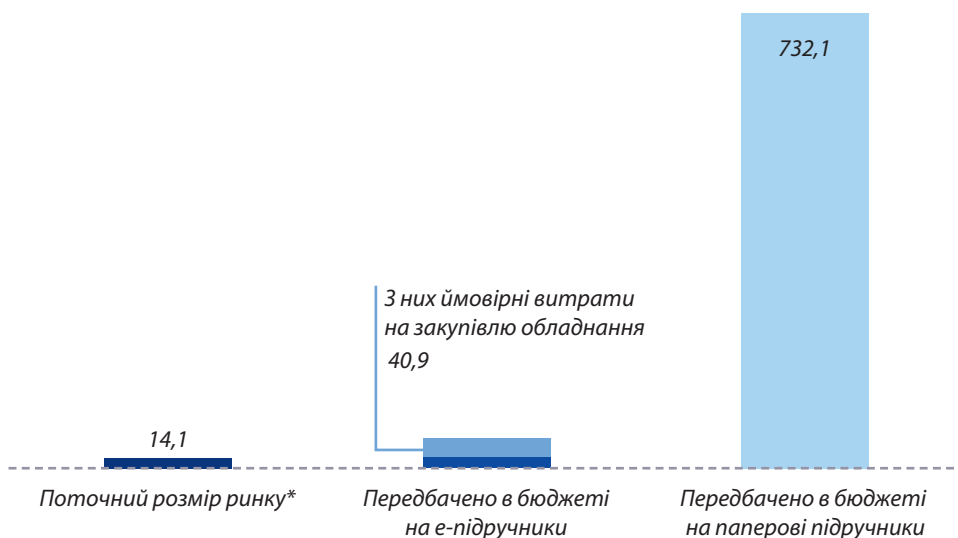
КІЛЬКІСТЬ КОРИСТУВАЧІВ E-LEARNING У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ*

Якщо ж брати кількість платних користувачів, вона є ще меншою (близько **2,2%** кількості учнів). Доходи ж становлять до **10 млн грн**. Однією з причин такої ситуації є низька купівельна спроможність населення в Україні, що не дозволяє батькам витратити додаткові кошти на електронні освітні матеріали. Однак при цьому державний бюджет щороку передбачає значні витрати на паперові підручники. Так, на 2018 рік на видання і доставку підручників і посібників для закладів загальної середньої освіти передбачено **732 млн грн**. При цьому на електронні підручники в цьому ж році передбачено **41 млн грн**, що становить **5,4%** від витрат на паперові.

ВИТРАТИ НА ОСВІТНІ МАТЕРІАЛИ, млн грн

*Враховані дані компаній Rozumni, Mozaik, Plus1s, IT-Книга, Gutenbergz

Виділення коштів державного бюджету на електронні підручники та електронну освітню платформу є позитивним моментом, однак несе певні ризики. Це, перш за все, використання коштів не на програмне забезпечення, а на закупівлю обладнання, що є малоефективним. Адже наявність освітнього контенту стимулюватиме закупівлю обладнання, наприклад, територіальними громадами чи батьками, тоді як масова закупівля «заліза» не призведе до розвитку освітнього контенту і суттєвого підвищення якості освіти. Тим не менш, державне замовлення може відіграти ключову роль для розвитку ринку.

При цьому слід враховувати, що ключовою особою при донесенні освітнього матеріалу є вчитель, і слід стимулювати максимально широке використання викладачами цифрових технологій. Це і спеціальні курси для викладачів, і широка доступність таких технологій, і додаткова мотивація використання електронних ресурсів в класі. Масове сприйняття сучасних технологій не лише учнями, але й учителями є ключовим для забезпечення нової якості освіти.

Першим кроком до забезпечення масового сприйняття технологій викладачами є визначення поточного стану. Однак держава, на жаль, не має можливості точно оцінити сучасний рівень забезпеченості ані технікою, ані доступом до інтернету, ані використання програмних засобів. Так, відповідно до даних Інституту Освітньої Аналітики із **16,7 тис.** закладів загальної середньої освіти у **15,6 тис.** (**94%**) наявні комп'ютери, однак лише в **10 тис.** закладів їх кількість більше **10** (середня кількість класів в школах) і лише в **5,6 тис.** закладів (**34%**) більша за **20** (середня кількість учнів в класі). Офіційно підключення до інтернету наявне в **14,6 тис.** шкіл (**88%**), однак не вимірюються ні доступність для учнів і вчителів через Wi-Fi чи інші засоби, ні характеристики доступу: технології постачання, швидкість і т.д.. З емпіричних спостережень можна зробити припущення, що насправді забезпечення інтернетом значно гірше, ніж свідчать офіційні дані. Але для прийняття виважених рішень необхідна можливість отримувати актуальну, повну і достовірну інформацію.

Загалом для успішного застосування цифрових технологій в освіті необхідно сформувати дорожню карту, в якій будуть зазначені плани держави по розвитку ринку електронної освіти в Україні, в тому числі суми бюджетних витрат на найближчі роки, механізми їх розподілу і використання. Це дозволить компаніям планувати діяльність і розробляти як електронні підручники, так і інші види освітнього контенту. Для забезпечення прозорості і конкуренції на ринку слід сформувати критерії, що висуватимуться державою до різних видів електронних освітніх ресурсів. Висунення критеріїв і закупівля не лише електронних підручників, але й інших видів ЕОР дозволить урізноманітнити та персоналізувати навчальний процес, що є одним із завдань, які ставить перед собою держава.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1:

Поточний розмір ринку e-learning незначний, проте існує потенціал до багатократного зростання

Низька купівельна спроможність населення стримує розвиток ринку, державне замовлення може відігравати ключову роль, подібно до традиційних ринків освітніх матеріалів

Необхідно мінімізувати ризики використання значної частини коштів, призначених на розвиток цифрової освіти, на закупівлю «заліза»

Розвиток ринку потребує чіткої стратегії використання цифрових освітніх технологій. Зараз робляться перші кроки у цьому напрямку, однак ринок потребує чіткої зрозумілої політики і дорожньої карти від держави, яка дозволить бізнесу планувати діяльність і розробляти інноваційні продукти

Необхідно забезпечити доступність і стимулювати використання цифрових технологій вчителями

2 | ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ E-LEARNING

2.1

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Під час проведення системного перегляду даного ринку сформовано перелік регуляторних актів, які безпосередньо регулюють відносини, що виникають між усіма його учасниками. Критерії для оцінки актів на предмет їхньої належності до регуляторних визначені у частині першій статті 1 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». Перелік нормативно-правових актів наведений за посиланням (<https://regulation.gov.ua/market/id607/data/npa>).

Конституція України гарантує кожному право на освіту та встановлює обов'язок держави забезпечити її доступність і безоплатність в державних і комунальних навчальних закладах, а також розвиток освіти та різних форм навчання (ст. 53).

Засади регулювання освіти визначаються виключно законами України (ст. 95 Конституції України). На даний час діють закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту».

Відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС (ст. 391 глави 14 розділу V) співробітництво у сфері інформаційного суспільства охоплює впровадження електронного навчання.

План заходів з імплементації розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди (розпорядження КМУ від 21.06.2017 № 503-р) (п. 49) передбачає в рамках імплементації національних стратегій інформаційного суспільства заходи з впровадження електронних послуг у сфері освіти.

Однією зі складових системної реформи загальної середньої освіти, передбаченої Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа на період до 2029 року» (розпорядження КМУ №988-р від 14.12.2016 р.), є створення сучасного освітнього середовища, в тому числі – електронного, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, вчителів і батьків.

Прийнятий у вересні 2017 р. Закон «Про освіту» встановив правову основу е-освіти в Україні, передбачивши, що право на освіту включає право кожного на доступ до публічних освітніх, наукових та інформаційних ресурсів, у тому числі в мережі Інтернет, електронних підручників та інших мультимедійних навчальних ресурсів у порядку, визначеному законодавством.

Згідно зі ст. 75 вказаного Закону для реалізації цього права Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки забезпечує створення та функціонування спеціального інформаційного ресурсу в мережі Інтернет, на якому у вільному доступі в повному обсязі розміщуються безкоштовні електронні версії підручників або електронні підручники для здобуття повної загальної середньої освіти.

Відповідно до вказаної вище Концепції на першому етапі реформи – у 2017-2018 роках – має бути створена національна електронна платформа для розміщення електронних курсів та підручників, здійснена розробка е-підручників, курсів дистанційного навчання за навчальними програмами, системи дистанційного навчання для підвищення кваліфікації вчителів.

Схвалена Урядом в січні цього року Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки (розпорядження № 67-р від 17.01.2018 р.) серед принципів цифровізації передбачає створення цифрових інфраструктур як основний чинник розширення доступу громадян до глобального інформаційного середовища та знань, а також підвищення якості надання послуг з отримання освіти.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Закон «Про освіту» визначає освіту державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства.

Згідно з Концепцією розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки реформування освіти має відповідати потребам розвитку цифрової економіки, цифрового суспільства, інноваційного та креативного підприємництва. Використання цифрових технологій у школі має носити багатоплатформний наскрізний характер, використовуватися під час навчання, взаємодії учнів один з одним та з вчителями, реальними експертами, здійснення досліджень, індивідуального навчання.

Суб'єктами владних повноважень, що здійснюють вплив на ринок від імені держави є:

- 1 **ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ** – орган законодавчої влади. Виключно законами України визначаються засади регулювання освіти. (ст. 75, 95 Конституції України).
- 2 **КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ** – згідно з Законом «Про освіту» (ст. 4, 37, 59, 63, 66) забезпечує проведення державної політики у сфері освіти, зокрема здійснює такі повноваження, пов'язані з впровадженням е-освіти:
  - ◆ затверджує стратегію розвитку освіти України;
  - ◆ забезпечує рівні умови розвитку закладів освіти всіх форм власності;
  - ◆ затверджує індикатори оцінки стану освіти в Україні та регіонах;
  - ◆ встановлює порядок безоплатного забезпечення електронними підручниками всіх здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників;
  - ◆ затверджує порядок обліку дітей дошкільного та шкільного віку;
- 3 **МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ** – згідно з Законом «Про освіту» (ст. 9, 48, 64) :
  - ◆ забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти;
  - ◆ здійснює нормативно-правове забезпечення функціонування системи освіти в межах повноважень, визначених законом;
  - ◆ забезпечує функціонування Єдиної державної електронної бази з питань освіти та інших державних інформаційних систем освіти;
  - ◆ затверджує стандарти освіти та оприлюднює їх на своєму офіційному веб-сайті;
  - ◆ затверджує положення про форми здобуття освіти, які включають, зокрема, дистанційну (функціонує на базі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій);
  - ◆ затверджує порядок, види та форми проведення моніторингу якості освіти.

Відповідно до Положення про МОН (постанова КМУ від 16.10.2014 р. № 630) забезпечує:

- ◆ організацію та проведення експертизи навчальних програм, підручників і посібників для навчальних закладів;

- ◆ підготовку і видання підручників, посібників, методичної літератури для навчальних закладів, у тому числі схвалює їх видання для загальноосвітніх навчальних закладів.

4 НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ – згідно з Законом «Про вищу освіту» (ст. 18) формує критерії та здійснює аналіз якості освітньої діяльності закладів вищої освіти, проводить інституційну акредитацію, акредитацію освітніх програм тощо.

5 ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ЯКОСТІ ОСВІТИ – згідно з Законом «Про освіту» (ст. 67) проводить:

- ◆ аудит закладів освіти та надає рекомендації з забезпечення якості освіти;
- ◆ моніторинг якості освітньої діяльності та якості освіти;
- ◆ державний нагляд за закладами освіти;

6 ДЕРЖАВНЕ АГЕНТСТВО З ПИТАНЬ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ відповідно до свого Положення:

- ◆ реалізує державну політику у сфері розвитку інформаційного суспільства;
- ◆ розробляє пропозиції щодо стандартів, норм, правил, порядків, класифікаторів у сфері інформатизації та розвитку інформаційного суспільства.

Також на формування окремих аспектів державної політики у сфері е-освіти впливають:

1 МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я, яке відповідно до Положення про Міністерство (постанова КМУ від 25.03.2015 р. № 267) затверджує санітарні норми і правила.

2 ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СПЕЦІАЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ ТА ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ, яка здійснює формування та реалізацію державної політики у сфері захисту державних інформаційних ресурсів (ст. 14 Закону «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України»).

2.3

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ E-LEARNING

2.3.1

ПЕРЕЛІК ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ РИНОК E-LEARNING

НА МОМЕНТ ПІДГОТОВКИ ЦЬОЇ ЗЕЛЕНОЇ КНИГИ БУЛО ВИЗНАЧЕНО
24 ЧИННІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЩО БЕЗПОСЕРЕДНЬО
СКЛАДАЮТЬ РЕГУЛЯТОРНЕ ПОЛЕ РИНКУ E-LEARNING:

Оскільки метою Зеленої книги є аналіз ефективності регулювання в контексті конкретного ринку, ми будемо описувати правове регулювання ринку е-освіти через аналіз регулювання окремих бізнес-процесів, приділяючи основну увагу аспектам, що є найбільш актуальними.

2.3.2

ПОНЯТТЯ E-LEARNING ТА ЇЇ ОСНОВНІ НАПРЯМКИ

Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки визначає цифрову освіту як об'єднання різних компонентів і найсучасніших технологій завдяки використанню цифрових платформ, впровадженню нових інформаційних та освітніх технологій, застосуванню прогресивних форм організації освітнього процесу та активних методів навчання, а також сучасних навчально-методичних матеріалів.

Основними напрямками цифровізації освіти згідно зі вказаною Концепцією є:

- ◆ створення освітянських ресурсів і цифрових платформ з підтримкою інтерактивного та мультимедійного контенту для загального доступу закладів освіти та учнів, зокрема інструментів автоматизації головних процесів роботи навчальних закладів;
- ◆ розроблення та впровадження інноваційних комп'ютерних, мультимедійних та комп'ютерно орієнтованих засобів навчання та обладнання для створення цифрового навчального середовища (мультимедійні класи, науково-дослідні STEM-центри, лабораторії, інклюзивні класи, класи змішаного навчання);
- ◆ організація широкосмугового доступу до Інтернету учнів та студентів у навчальних класах та аудиторіях в закладах освіти всіх рівнів;
- ◆ розвиток дистанційної форми освіти з використанням когнітивних та мультимедійних технологій.

Рекомендація 2006/962/ЄС «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18.12.2006 р. визначають необхідною основою для навчання: навик роботи з цифровими носіями, обізнаність у сфері інформаційних та комунікаційних технологій, включаючи вміння використовувати технології інформаційного суспільства для допомоги у критичному мисленні, творчості та інноваціях.

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа на період до 2029 року» відносить до ключових компетентностей інформаційно-цифрову. Новий державний стандарт початкової освіти (постанова КМУ від 21.02.2018 р. № 87), розроблений відповідно до Концепції, відносить до ключових компетентностей інформаційно-комунікаційну, що передбачає опанування основ цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях.

2.3.3

РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

В 2012 році Міносвіти було прийнято Положення про електронні освітні ресурси (наказ від 01.10.2012 № 1060, зареєстрований в Мінюсті 05.10.2012 р. за № 1695/22007), згідно з яким ЕОР - навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі та представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації освітнього процесу, в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами.

До основних видів ЕОР Положення відносить:

- ◆ електронний документ;
- ◆ електронне видання;
- ◆ електронний аналог друкованого видання (pdf версія тощо);
- ◆ електронні дидактичні демонстраційні матеріали;
- ◆ інформаційні системи;
- ◆ депозитарій електронних ресурсів;
- ◆ комп'ютерний тест;
- ◆ електронний словник, довідник;
- ◆ електронна бібліотека цифрових об'єктів ;
- ◆ електронний підручник;
- ◆ електронний навчальний посібник (доповнює або частково замінює підручник);
- ◆ електронні методичні матеріали;
- ◆ електронний освітній ігровий ресурс;
- ◆ курси дистанційного навчання;
- ◆ електронний лабораторний практикум (інтерактивна демонстраційна модель).

Новий Закон «Про освіту» визначає поняття електронного підручника (посібника) як електронне навчальне видання із систематизованим викладом навчального матеріалу, що відповідає освітній програмі, містить цифрові об'єкти різних форматів та забезпечує інтерактивну взаємодію.

Також Закон передбачає використання в освітньому процесі електронних версій підручників, мультимедійних навчальних ресурсів, публічних освітніх, наукових та інформаційних ресурсів в мережі Інтернет.

РОЗРОБКА ТА ПРОДАЖ

Набуття права здійснення діяльності з виробництва е-підручників чи інших ЕОР не регламентується законодавством, регуляторні бар'єри доступу на відповідний ринок відсутні.

Інструменти, які держава застосовує на сьогодні до регулювання бізнес-процесу виробництва ЕОР:

- ◆ встановлення вимог до ЕОР;
- ◆ експертиза – для підтвердження встановлених вимог.

Згідно з Положенням, ЕОР повинні відповідати:

- ◆ програмі з навчального предмета, для вивчення якого розроблено ЕОР;
- ◆ міжнародним технічним стандартам (SCORM, Experience API тощо);
- ◆ санітарним нормам та ергономічним, програмно-технічним вимогам до ЕОР;
- ◆ законодавству щодо захисту авторських прав.

При розробленні ЕОР можуть бути використані довільні інструментальні програмно-технічні та апаратні засоби за умов дотримання вимог щодо створення і використання об'єктів авторського права і суміжних прав, які регулюються Законом України «Про авторське право і суміжні права» та іншими законодавчими актами України.

Слід зазначити, що дані вимоги є недостатніми для забезпечення належної якості електронних підручників та інших ЕОР.

В рамках роботи з аналізу ринку е-освіти та Меморандуму про співпрацю з МОН, BRDO разом з представником МОН було розроблено проект Положення про електронний підручник, який містить такі групи вимог до е-підручника:

- ◆ до змісту – відповідність державним стандартам, освітнім програмам, забезпечення індивідуалізації освітнього процесу, наявність завдань для самооцінювання;
- ◆ до організації матеріалу – відповідність віковим особливостям здобувачів освіти, посилання на джерела; логічність та структурованість викладу матеріалу тощо;
- ◆ до зручності використання – інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, озвучення текстової інформації та субтитри для аудіо інформації, зручна інсталяція, інструкції користувача;
- ◆ технічні і функціональні – можливість працювати офлайн, змінювати послідовність модулів, засоби навігації, інтерактивні елементи, мультимедійний контент, розмежування доступу до функціональних можливостей залежно від категорій користувачів тощо;
- ◆ щодо відповідності законодавству про освіту, інформацію, мову, захист персональних даних, протидії дискримінації.

Окремо слід зазначити, що відповідно до ст. 20 Закону «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» при здійсненні навчальних процесів повинні забезпечуватись умови, що відповідають вимогам санітарних норм.

Розроблений МОЗ проект Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, зокрема розділ «Вимоги до організації навчання з використанням комп'ютерної техніки», містить вимоги, які не відповідають світовій практиці та можуть мати негативний вплив на розвиток електронної освіти в Україні, фактично унеможлививши повноцінне використання е-підручників та ЕОР.

Використання ЕОР в освітньому процесі допускається після проведення науково-методичної експертизи та отримання відповідного документа згідно із Порядком надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України (наказ МОН від 17.06.2008 р. № 537, зареєстрований у Мінюсті 10.07.2008 р. за № 628/15319).

Для ЕОР, що створюються і використовуються у межах одного закладу освіти, достатньо пройти внутрішню експертизу цього закладу.

Вказаний Порядок передбачає надання Грифів МОН таким електронним засобам:

- ◆ навчального призначення – засоби навчання, що зберігаються на цифрових або аналогових носіях даних і відтворюються на електронному обладнанні (комп'ютерні програми загально-дидактичного спрямування, електронні таблиці, електронні бібліотеки, слайдтеки, тестові завдання, віртуальні лабораторії тощо).
- ◆ загального призначення – засоби навчання, що зберігаються на цифрових або аналогових носіях даних і відтворюються на електронному обладнанні та забезпечують підтримку інноваційних технологій навчання (операційні системи, прикладні програми, автоматизовані системи управління, бази даних тощо).

Процедура надання грифа багатоетапна та недостатньо прозора, вона включає:

- ◆ подання автором чи видавництвом листа-клопотання до Інституту модернізації змісту освіти;
- ◆ підготовку експертних висновків;
- ◆ передачу експертних висновків до Інституту;
- ◆ розгляд матеріалів та експертних висновків відповідною комісією Науково-методичної ради з питань освіти МОН та прийняття нею рішення про надання грифа МОН або Свідоцтва;
- ◆ повернення до Інституту розглянутих матеріалів разом із випискою з протоколу засідання комісії (рішенням);
- ◆ подання матеріалів до МОН для затвердження відповідного рішення;
- ◆ схвалення колегією МОН;
- ◆ видання наказу МОН
- ◆ апробація та моніторингові дослідження (для надання грифу «Затверджено»).

Термін дії грифа навчальних видань для загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладів – 5 років, для навчально-наочних ігрових посібників - 3 роки. Термін дії Свідоцтва для засобів навчання та навчального обладнання визначається окремо до кожного виду.

Зазначена процедура не встановлює вимог до експертів, які б забезпечували неупереджену та якісну експертизу, чітких критеріїв прийняття рішень,

передбачає прийняття рішень колегіальними органами, члени яких часто не мають необхідних експертних знань та містить корупційні ризики. Вказаний Порядок потребує ґрунтовного перегляду.

Проектом Положення про електронний підручник пропонується визначити, що передбачені в ньому вимоги до е-підручника є вичерпними критеріями для проведення його експертизи та надання грифа МОН.

Зважаючи на роль е-підручників в освітньому процесі та зобов'язання держави щодо забезпечення ними усіх здобувачів загальної середньої освіти та педагогічних працівників, доцільно розробити окремий порядок експертизи е-підручників.

Напрацювання МОН та BRDO з зазначеного питання включають, зокрема,:

- ◆ *принципи: незалежності експертів, законності, неупередженості, конфіденційності, прозорості процедур та рішень пов'язаних з експертизою;*
- ◆ *вимоги до експертів та формування реєстру експертів;*
- ◆ *здійснення експертизи та залучення експертів за групами вимог до е-підручника;*
- ◆ *організацію та проведення експертизи на е- платформі, включаючи подання заявок, відбір експертів, формування висновків, електронну взаємодію на всіх етапах.*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ЕЛЕКТРОННОГО ОСВІТЬОГО КОНТЕНТУ

Відповідно до Положення по ЕОР зберігання, поширення, забезпечення доступу до ЕОР та їх описів здійснюється шляхом:

- ◆ тиражування на фізичних носіях інформації,
- ◆ розміщення в електронних депозитаріях, які надають вільний (у технічному та правовому відношенні) доступ до ЕОР усім учасникам освітнього процесу,
- ◆ розміщення на інших локальних і мережевих інформаційних ресурсах.

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти (постанова Кабінету Міністрів від 30.12.2015 р. № 1187) серед вимог до навчально-методичного забезпечення освітньої діяльності передбачають:

1 **для закладів загальної середньої освіти** – наявність на кожного учня по одному примірнику підручника та навчального посібника з кожної навчальної дисципліни з грифом МОН або забезпечення постійного доступу до електронної версії кожним учнем;

2 **для закладів вищої освіти:**

- ◆ наявність підручників, навчальних посібників згідно з переліком рекомендованої літератури з розрахунку **1** примірник на **5** осіб або їх наявність в електронній формі (у локальному чи віддаленому доступі) для необмеженої кількості користувачів. Для вибіркових навчальних дисциплін дозволяється використання навчальних матеріалів лише в електронній формі;
- ◆ наявність електронного ресурсу закладу освіти, який містить навчально-методичні матеріали з навчальних дисциплін навчального плану, в тому числі в системі дистанційного навчання.

Новий Закон «Про освіту» передбачає створення з цією метою спеціального інформаційного ресурсу в мережі Інтернет, визначаючи обов'язкову складову його наповнення - розміщення у вільному доступі в повному обсязі безкоштовних

електронні версії підручників або е-підручників для здобуття повної загальної середньої освіти.

Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа на період до 2029 року» передбачає створення у 2018 р. національної е-платформи для розміщення електронних курсів та підручників, курсів дистанційного навчання за навчальними програмами, системи дистанційного навчання для підвищення кваліфікації вчителів.

BRDO спільно з МОН розроблено проект Положення про Національну електронну освітню платформу, який передбачає, зокрема, сервісно-орієнтовану, модульну архітектуру е-платформи, її інтегрованість, основний функціонал, у тому числі:

- ◆ електронну взаємодію користувачів е-платформи;
- ◆ поширення е-підручників, ЕОР, засобів оцінювання, дистанційних курсів тощо;
- ◆ проведення експертизи е-підручників, їх відбору для забезпечення за державні кошти;
- ◆ навчання і підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- ◆ оцінювання відповідності результатів навчання;
- ◆ створення, ведення та використання реєстрів, баз даних відповідно до законодавства;
- ◆ відповідність вимогам інклюзивного освітнього середовища.

Суттєвий вплив на розвиток ринку виробництва е-підручників та ЕОР матиме модель їх закупівлі державою.

Відповідно до частини другої ст.4 Закону «Про освіту» держава гарантує безоплатне забезпечення підручниками (у тому числі електронними), посібниками всіх здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Частина шоста ст. 58 вказаного Закону передбачає, що фінансування здобуття повної загальної середньої освіти здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, у тому числі шляхом надання освітніх субвенцій місцевим бюджетам, коштів місцевого бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством.

Зазначене питання також регулюється Бюджетним кодексом та Законом «Про публічні закупівлі». Відповідно до ст. 20 Бюджетного кодексу за бюджетними програмами, здійснення заходів за якими потребує нормативно-правового визначення механізму використання бюджетних коштів, головні розпорядники коштів державного бюджету розробляють проекти порядків використання коштів.

Механізм фінансування забезпечення е-підручниками повинен передбачати можливість реалізації визначених Законом «Про освіту» засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності щодо:

- ◆ свободи у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми (ст. 6);
- ◆ академічної свободи педагогічних працівників, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільний вибір форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі (ст. 54);
- ◆ розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проектів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, методик компетентнісного навчання (ст. 54).

Вказане потребує надання права педагогічним працівникам обирати необхідні їм підручники з числа тих, що пройшли експертизу і отримали гриф МОН.

Механізм, за якого всі грифовані підручники мають право потрапити на освітню е-платформу, а держава відшкодовує встановлену суму за кожного користувача, найбільш відповідає вказаним цілям та сприятиме конкуренції на ринку і підвищенню якості е-підручників.

Реалізація вищевказаних завдань включає також вирішення питань щодо електронної ідентифікації учасників освітнього процесу та забезпечення шкіл, особливо у сільській місцевості і віддалених регіонах, широкосмуговим доступом до мережі інтернет на достатній швидкості.

2.3.4

ЕЛЕКТРОННА ІДЕНТИФІКАЦІЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ

Функціонування е-підручника та освітньої платформи передбачає наявність е-ідентифікації та відповідних баз даних: учнів, закладів освіти, викладачів, виробників та експертів е-підручників та ЕОР.

Закон «Про освіту» (ст. 64, 74) передбачає повноваження МОН з забезпечення функціонування Єдиної державної електронної бази з питань освіти та інших державних інформаційних систем освіти. Обов'язковими складовими ЄДБО є, зокрема:

- ◆ Реєстр суб'єктів освітньої діяльності,
- ◆ Реєстр студентських (учнівських) квитків.

Положення про студентські (учнівські) квитки державного зразка (наказ МОН від 25.10.2013 № 1474, зареєстрований в Мінюсті 31.12.2013 за № 2245/24777) визначає студентський (учнівський) квиток як електронний документ, що містить персональні дані про студента вищого або учня професійно-технічного навчального закладу, що занесений до ЄДЕБО та частково відтворений на пластиковій картці встановленого зразка, яка може бути використана для електронної ідентифікації особи.

Дане положення не стосується учнів загальноосвітніх шкіл.

Відповідно до ст. 66 Закону «Про освіту» районні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад ведуть облік дітей дошкільного та шкільного віку у порядку, затвердженому КМУ.

Порядок ведення обліку дітей шкільного віку та учнів (постанова КМУ від 13.09.2017 р. № 684) передбачає організацію ведення обліку дітей шкільного віку, які проживають чи перебувають в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці, шляхом створення та постійного оновлення реєстру даних про них (на кожний рік народження окремо).

Порядок не передбачає ведення загальнодержавного реєстру чи електронної бази даних учнів.

Обробка та захист персональних даних учасників освітнього процесу повинні здійснюватися відповідно до вимог Закону «Про захист персональних даних», у тому числі: щодо конкретних і законних цілей, визначених за згодою суб'єкта персональних даних, або у випадках, передбачених законами України (ч.5 ст.6).

Враховуючи наведене, питання створення необхідних баз даних потребує внесення змін до відповідних законів у сфері освіти з метою визначення підстав та цілей обробки персональних даних.

До внесення вказаних змін обробка таких персональних даних може здійснюватися за умови отримання згоди суб'єкта персональних даних.

Слід зазначити, що з набранням чинності в листопаді 2018 р. Законом «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 р. регуляторне поле е-ідентифікації суттєво покращиться, зокрема:

- ◆ будуть запроваджені європейські схеми eID та рівні довіри до засобів eID, передбачені Регламентом ЄС № 910/2014 про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій;
- ◆ визнаватимуться іноземні електронні довірчі послуги;
- ◆ впровадження інтероперабельності дасть можливість вільного вибору необхідних технологій ідентифікації.

Питання засобів і механізмів ідентифікації та автентифікації учасників освітнього процесу в цілях доступу до інформаційних ресурсів освітньої е-платформи повинні бути врегульовані нормативно-правовими актами щодо функціонування е-платформи.

2.3.5

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Ще у 2011 році вільний доступ до Інтернету визнано ООН фундаментальним правом людини – цифровим правом¹.

Згідно з Законом України «Про телекомунікації» держава гарантує забезпечення універсального доступу споживачів до телекомунікаційних мереж загального користування, які повинні забезпечувати передачу даних на рівні, достатньому для доступу споживачів до мережі Інтернет. Проте через відсутність механізмів фінансування ця вимога Закону була декларативною.

Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки (розпорядження № 67-р від 17.01. 2018 р.) передбачає вирішення у 2018 р. питання щодо забезпечення широкосмугового доступу до Інтернету учням та студентам у навчальних класах та аудиторіях у закладах освіти всіх рівнів.

Концепція передбачає, що Національний план розвитку широкосмугового доступу до Інтернету повинен містити відповідні показники покриття території країни; технічні вимоги до самих послуг; моделі використання наявних у державі фізичних інфраструктур, ініціативи та проекти з організації надання послуг для територій, соціальної інфраструктури, насамперед закладів освіти.

Особлива увага повинна приділятися сільським територіям, підключення яких дасть змогу подолати цифровий розрив та надасть нові переваги, у тому числі щодо навчання дітей.

Вирішення питання повсюдного надання доступу до мережі Інтернет є однією з ключових передумов впровадження в Україні електронних освітніх технологій.

¹ Доповідь Ради ООН з прав людини «Заохочення та захист усіх прав людини, цивільних, політичних, економічних, соціальних та культурних прав, включаючи право на розвиток», 16.05.2011 р.

2.4

ОЦІНКА АКТУАЛЬНОСТІ І ЗАКОННОСТІ РЕГУЛЯТОРНИХ АКТІВ

До кожного регуляторного акту існує картка, у якій зафіксовано відповіді на питання анкети щодо визначення актуальності та законності акту¹.

Регуляторні акти, що мають ознаки незаконних, у яких немає законних підстав для прийняття, відсутні.

Регуляторні акти, які були б неактуальним за ознакою періоду прийняття (до проголошення незалежності України), відсутні. Два законодавчих акти частково неактуальні за ознакою невідповідності законодавству.

2.5

РЕГУЛЯТОРНІ БАР'ЄРИ ДЛЯ РОЗВИТКУ РИНКУ

Проведений аналіз регулювання ринку e-learning дозволив виявити 6 регуляторних бар'єрів, що заважають розвитку ринку в Україні:

- 1 Положення про електронні освітні ресурси, зокрема в частині вимог до е-підручників та ЕОР, не забезпечує належної якості е-підручників та інших ЕОР.
- 2 Процедура експертизи, передбачена Порядком надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України, не містить чітких критеріїв для прийняття рішення щодо надання грифу, не забезпечує проведення неупередженої та якісної експертизи.
- 3 Нормативно-правова база щодо освіти, в тому числі електронної, яка відповідає новому Закону «Про освіту», знаходиться на етапі розробки.
- 4 Недостатня врегульованість питань щодо створення баз даних учасників освітнього процесу.
- 5 Ризик встановлення санітарних норм використання комп'ютерної техніки в освітньому процесі, які унеможливають використання електронних засобів.
- 6 Відсутність ефективних механізмів відбору е-підручників та фінансування забезпечення ними здобувачів освіти та педагогічних працівників, які б стимулювали конкуренцію виробників та високу якість е-підручників.

¹ <https://tools.regulation.gov.ua/market/documents/607>

2.6

ПЕРЕЛІК ЦІЛЕЙ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

- 1 Доступ до публічних освітніх, наукових та інформаційних ресурсів, у тому числі в мережі Інтернет, електронних підручників та інших мультимедійних навчальних ресурсів у порядку, визначеному законодавством.
- 2 Держава гарантує безоплатне забезпечення підручниками (у тому числі електронними), посібниками всіх здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.
- 3 Всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.
- 4 Забезпечення проведення докорінної та системної реформи загальної середньої освіти за таким напрямом, як створення сучасного освітнього середовища, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, вчителів і батьків.

2.7

ІНСТРУМЕНТИ (ЗАСОБИ) РЕГУЛЮВАННЯ

Основними інструментами регулювання ринку e-learning є:

- 1 Вимоги до е-підручників та ЕОР
- 2 Експертиза та надання грифів МОН

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2:

- 1 На даний час, з прийняттям нового Закону «Про освіту», державне регулювання освітніх процесів, в тому числі електронних освітніх технологій, знаходиться на етапі реформування.
- 2 Наявні підзаконні акти, що регламентують окремі питання e-learning, потребують перегляду з урахуванням найкращих світових практик та цілей реформування освіти.
- 3 Першочерговим кроком, що необхідно здійснити для створення правового підґрунтя для e-learning, повинне бути формування нового, спеціалізованого нормативно-правового поля, що включає:
  - ◆ Положення про Національну електронну освітню платформу (постанова КМУ);
  - ◆ Положення про електронний підручник (наказ МОН);
  - ◆ Наказ про проведення експерименту, в якому відобразатимуться порядок проведення експертизи, відбору і модель фінансування електронних підручників на період експерименту;
  - ◆ Порядок забезпечення електронними підручниками здобувачів середньої освіти (постанова КМУ);
  - ◆ Порядки використання коштів на забезпечення електронними підручниками та створення освітньої е-платформи (постанова КМУ).

На даний час BRDO спільно з МОН розроблено проекти Положення про Національну електронну освітню платформу, Положення про електронний підручник, підготовлені напрацювання щодо механізмів проведення експертизи електронних підручників, фінансування забезпечення е-підручниками. За результатами експерименту мають бути розроблені Порядок проведення експертизи електронних підручників та Порядок проведення відбору (конкурсу) електронних підручників, а також закріплена модель фінансування е-підручників.

ДОДАТКИ

КЛАСИФІКАЦІЯ СПОСОБІВ РЕГУЛЮВАННЯ

1	Обмеження доступу на ринок
2	Державна верифікація
3	Обов'язкова диверсифікація ризиків
4	Державне регулювання цін
5	Державне обмеження ринку
6	Фіскальне регулювання
7	Технічне регулювання
8	Державна підтримка
9	Доступ до спільного ресурсу
10	Антимонопольне регулювання
11	Регулювання зовнішньоекономічної діяльності
12	Валютне регулювання

КЛАСИФІКАЦІЯ НЕДОЛІКІВ РЕГУЛЮВАННЯ

РА (PROBLEM ТИПУ «А») – НЕДОЛІК РЕГУЛЮВАННЯ:

РА-1 (PROBLEM ТИПУ «А» РІЗНОВИД №1) / РЕГУЛЮВАННЯ НЕ ДОСЯГАЄ МЕТИ (ПРОБЛЕМА НЕВИРІШУЄТЬСЯ)

РА-1-R-1 (Problem типу «А» різновид №1 reason №1)

РА-1-R-1-1 (Problem типу «А» різновид №1 reason №1-1)

РА-1-R-1-2 (Problem типу «А» різновид №1 reason №1-2)

РА-1-R-1-3 (Problem типу «А» різновид №1 reason №1-3)

РА-1-R-1-4 (Problem типу «А» різновид №1 reason №1-4)

регулювання було неправильно імплементоване

були допущені помилки при нормопроектванні

не було виділено необхідне фінансування

не було здійснено необхідних адміністративних заходів (не створено орган, не передано функції/повноваження)

не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення)

РА-1-R-2 (Problem типу «А» різновид №1 reason №2)

РА-1-R-2-1 (Problem типу «А» різновид №1 reason №2-1)

РА-1-R-2-2 (Problem типу «А» різновид №1 reason №2-2)

РА-1-R-2-3 (Problem типу «А» різновид №1 reason №2-3)

РА-1-R-2-4 (Problem типу «А» різновид №1 reason №2-4)

РА-1-R-2-5 (Problem типу «А» різновид №1 reason №2-5)

РА-1-R-2-6 (Problem типу «А» різновид №1 reason №2-6)

неправильно обрані інструменти (засоби) регулювання для досягнення мети

обрано надмірно жорсткий інструмент

обрано надмірно м'який інструмент

обрано інструмент, що не призначений для досягнення мети

обраних інструментів не достатньо для досягнення мети регулювання не застосовано попри наявну потребу у застосуванні, що призводить до неможливості досягнути мети

одночасно застосовані інструменти, що нейтралізують (заважають) позитивний вплив один одного

РА-1-R-3 (Problem типу «А» різновид №1 reason №3)

РА-1-R-3-1 (Problem типу «А» різновид №1 reason №3-1)

РА-1-R-3-2 (Problem типу «А» різновид №1 reason №3-2)

РА-1-R-3-3 (Problem типу «А» різновид №1 reason №3-3)

РА-1-R-3-3 (Problem типу «А» різновид №1 reason №3-4)

в процесі прийняття та застосування інструменту регулювання істотно змінилися обставини

відпала актуальність проблеми

істотно змінився масштаб проблеми

істотно змінилося значення проблеми (стала значно більш або менш важливою)

з'явилися додаткові фактори, що істотно впливають на проблему та не усуваються застосованим інструментом регулювання

РА-1-R-4 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4)

РА-1-R-4-1 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4-1)

РА-1-R-4-2 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4-2)

РА-1-R-4-3 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4-3)

інструмент обрано правильно, проте процедура його застосування містить істотні недоліки, що призводять до неможливості досягнути мети (вирішити проблему)

процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб

процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до виникнення корупції

процедура передбачає необхідність отримання рішення колегіального органу

PA-1-R-4-4 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4-4)	процедура передбачає необхідність отримання проміжних рішень/висновків/експертиз третіх осіб
PA-1-R-4-5 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4-5)	процедура не передбачає чітких строків/термінів
PA-1-R-4-6 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4-6)	процедура передбачає права присутності особи при ухваленні рішення щодо неї
PA-1-R-4-7 (Problem типу «А» різновид №1 reason №4-7)	процедура не передбачає права на адміністративне оскарження рішень

PA-2 (PROBLEM ТИПУ «А» РІЗНОВИД №2) / РЕГУЛЮВАННЯ ДОСЯГАЄ МЕТИ (ПРОБЛЕМА ВИРІШУЄТЬСЯ ПОВНІСТЮ АБО ЧАСТКОВО), АЛЕ НАДТО ВИСОКОЮ ЦІНОЮ

PA-2-R-1 (Problem типу «А» різновид №2 reason №1)	регулювання надто дороге для бізнесу, щоб його взагалі застосувати
PA-2-R-1-1	обрано надмірно жорсткий/дорогий інструмент
PA-2-R-1-2	процедура застосування інструменту має вади, що передбачає високий рівень витрат для бізнесу
PA-2-R-1-3	інструмент регулювання застосовується в фіскальних цілях (для наповнення бюджету)
PA-2-R-2	регулювання надто дороге для держави, щоб його взагалі застосувати
PA-2-R-2-1	застосування регулювання потребує надмірних інвестицій в інфраструктуру
PA-2-R-2-2	застосування регулювання потребує надмірних людських ресурсів
PA-2-R-2-3	застосування регулювання потребує надмірного часу
PA-2-R-3	регулювання було неправильно імплементоване, що призвело до високих витрат в його застосуванні
PA-2-R-3-1	були допущені помилки при нормопроєктуванні
PA-2-R-3-2	не було виділено необхідне фінансування
PA-2-R-3-3	не було здійснено необхідних адміністративних заходів (не створено орган, не передано функції/повноваження)
PA-2-R-3-4	не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення)
PA-2-R-4	в процесі прийняття та застосування інструменту регулювання істотно змінилися обставини
PA-2-R-4-1	відпала актуальність проблеми
PA-2-R-4-2	істотно змінився масштаб проблеми
PA-2-R-4-3	істотно змінилося значення проблеми (стала значно більш або менш важливою)
PA-2-R-4-3	з'явилися додаткові фактори, що істотно впливають на проблему та не усуваються застосованим інструментом регулювання
PA-2-R-5	інструмент обрано правильно, мета досягається, проте процедура його застосування містить істотні недоліки, що призводять до надмірних витрат для досягнення мети
PA-2-R-5-1	процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавлених осіб
PA-2-R-5-2	процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до виникнення корупції
PA-2-R-5-3	процедура передбачає необхідність отримання рішення колегіального органу
PA-2-R-5-4	процедура передбачає необхідність отримання проміжних рішень/висновків/експертиз третіх осіб

- PA-2-R-5-5 процедура не передбачає чітких строків/термінів
- PA-2-R-5-6 процедура передбачає права присутності особи при ухваленні рішення щодо неї
- PA-2-R-5-7 процедура не передбачає права на адміністративне оскарження рішень

PA-3 (PROBLEM ТИПУ «А» РІЗНОВИД №3) / РЕГУЛЮВАННЯ ДОСЯГАЄ МЕТИ, АЛЕ НЕГАТИВ ВІД НЬОГО Є НАДТО ЗНАЧНИМ (ЗАВДАЄ ІСТОНОЇ ШКОДИ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ІНШИХ ЦІЛЕЙ/ВИРІШЕННЯ ІНШИХ ПРОБЛЕМ):

PA-3-R-1 (Problem типу «А» різновид №3 reason №1) запровадження регулювання завдає істотної шкоди для розвитку економіки

- PA-3-R-1-1 запроваджене регулювання призводить до збільшення тільової частини економіки
- PA-3-R-1-2 запроваджене регулювання призводить до зменшення бізнес-активності на ринку (зменшення ринку)
- PA-3-R-1-3 запроваджене регулювання призводить до зменшення рівня конкуренції/до монополізації ринку
- PA-3-R-1-4 запроваджене регулювання призводить істотного дисбалансу інтересів на ринку
- PA-3-R-1-5 запроваджене регулювання призводить до створення окремого ринку корупційних послуг

PA-3-R-2 запровадження регулювання завдає істотної шкоди для досягнення інших цілей держави (вирішення інших проблем)

- PA-3-R-2-1 застосування регулювання завдає шкоду системі верифікації
- PA-3-R-2-2 застосування регулювання завдає шкоду системам моніторингу, контролю та нагляду
- PA-3-R-2-3 застосування регулювання завдає шкоду системі захисту права власності
- PA-3-R-2-3 застосування регулювання завдає шкоду системі притягнення до відповідальності

PA-3-R-3 регулювання було неправильно імплементоване, що призводить до завдання істотної шкоди

- PA-3-R-3-1 були допущені помилки при нормопроєктуванні
- PA-3-R-3-2 не було виділено необхідне фінансування
- PA-3-R-3-3 не було здійснено необхідних адміністративних заходів (не створено орган, не передано функції/повноваження)
- PA-3-R-3-4 не було здійснено необхідних організаційних заходів (не вжито запланованих заходів, не проведено необхідне інформаційне, організаційне або методологічне забезпечення)

PA-3-R-4 в процесі прийняття та застосування інструменту регулювання істотно змінилися обставини

- PA-3-R-4-1 відпала актуальність проблеми
- PA-3-R-4-2 істотно змінився масштаб проблеми
- PA-3-R-4-3 істотно змінилося значення проблеми (стала значно більш або менш важливою)
- PA-3-R-4-3 з'явилися додаткові фактори, що істотно впливають на проблему та не усуваються застосованим інструментом регулювання

PA-3-R-5 інструмент обрано правильно, мета досягається, проте процедура його застосування містить істотні недоліки, що призводить до завдання істотної шкоди

- PA-3-R-5-1 процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до несправедливого застосування інструменту по відношенню до окремої групи зацікавених осіб
- PA-3-R-5-2 процедура містить надмірну дискрецію, що призводить до виникнення корупції
- PA-3-R-5-3 процедура передбачає необхідність отримання рішення колегіального органу

- PA-3-R-5-4 процедура передбачає необхідність отримання проміжних рішень/висновків/експертиз третіх осіб
- PA-3-R-5-5 процедура не передбачає чітких строків/термінів
- PA-3-R-5-6 процедура передбачає права присутності особи при ухваленні рішення щодо неї
- PA-3-R-5-7 процедура не передбачає права на адміністративне оскарження рішень

PA-4 (PROBLEM ТИПУ «А» РІЗНОВИД №4) / НЕМОЖЛИВО ВИЗНАЧИТИ ЧИ ДОСЯГАЄ РЕГУЛЮВАННЯ МЕТИ:

PA-4-R-1 не зрозуміло для чого регулювання запроваджувалось

- PA-4-R-1-1 регулювання запроваджувалось не для вирішення конкретної проблеми
- PA-4-R-1-2 проблема для якої запроваджувалось регулювання описана занадто абстрактно

PA-4-R-2 зрозуміло для чого регулювання запроваджувалось, але виміряти це не теоретично можливо

- PA-4-R-2-1 проблема для якої запроваджувалось регулювання описана достатньо, щоб її зрозуміти, проте оцінити її можна лише за абстрактними показниками
- PA-4-R-2-1 проблема для якої запроваджувалось регулювання описана достатньо, щоб її зрозуміти, проте оцінити її можливо лише шляхом опитування суб'єктивної думки

PA-4-R-3 зрозуміло для чого регулювання запроваджувалось, виміряти це теоретично можливо, але відсутні державні механізми для цього

- PA-4-R-3-1 проблему оцінити можливо, проте для цього потрібна відсутня у держави інфраструктура
- PA-4-R-3-2 проблему оцінити можливо, проте для цього потрібна відсутня у держави система збору та аналізу даних

PA-4-R-4 зрозуміло для чого регулювання запроваджувалось, виміряти це теоретично можливо, є державні механізми для цього, але вони не дають адекватної інформації.

- PA-4-R-4-1 проблему оцінити можливо, проте існуюча система збору та аналізу даних не працює
- PA-4-R-4-2 проблему оцінити можливо, проте існуюча система збору та аналізу даних працює, але не дає адекватної інформації

PA-4-R-5 зрозуміло для чого регулювання запроваджувалось, виміряти це теоретично можливо, є державні механізми для цього, вони дають адекватну інформацію, проте вона не використовується для прийняття рішень.

- PA-4-R-5-1 необхідна інформація не доступна через обмежений режим використання
- PA-4-R-5-2 необхідна інформація не доступна через те що не відомо про її наявність
- PA-4-R-5-3 необхідна інформація доступна, але просто не використовується

ПЕРЕЛІК ПЕРЕГЛЯНУТИХ РИНКІВ ТА ЗАПЛАНОВАНИХ НА ЦЕЙ РІК

